

Hollandia docet.

G. 1903. reče na katoličkom sastanku u Kölnu milanski nadbiskup kardinal Ferrari: »Germania docet!« To je rekao, jer ga je zadržala jakost i broj i zapt njemačkih kat. organizacija. Ove riječi još većim pravom možemo kazati o katoličkim uredbama u Nizozemskoj. To ćemo vidjeti u ovom članku, gdje ćemo ogledati napore i uspjehe nizozemskih katolika.

1. *Radništvo.* U Nizozemskoj je kao i u Francuskoj francuska revolucija porušila stališku organizaciju. Zakon je 2. aprila 1855. dozvolio pravo udruživanja, ali su se radnici već i prije toga počeli udruživati. Tako se haški tipografi udružiše g. 1843., doškora oni u Amsterdamu 1849., a 1865. i stolari. G. 1870. H. Held osnova opći radnički savez »Algemeen Nederlandsch Werkliedenverbond«, pa je parlament 1872. dokinuo neke članke, kojima je kazneni zakon zabranjivao udruživanje radnika. Socijalizam se pojavio u ovoj zemlji g. 1869. i to u Amsterdamu kao sekcija socijalističke internacionale. Tekar g. 1881. osnovaše socijaliste svoju »socijalnu-demokratsku ligu«, koja je raznim štrajkovima uznemirila zemlju i okupila mnogo radnika, pa je g. 1893. ostalo gotovo jedino radničko udruženje. No od te godine započe i reakcija unutar socijalističke stranke. Tako niknuše g. 1893. narodni radnički sekretarijat (National Arbeids-Secretariaat) i g. 1906. federacija nizozemskih sindakata (Nederlandsch Verbond van Vakveroenigingen). Prva je organizacija imala g. 1893. do 15.728 članova, ali g. 1903. poradi neuspjelog štrajka pade na 6000 članova. Drugo udruženje imalo je g. 1906. 5000 članova, g. 1907. samo 3000. »N. r. sekretarijat« je konglomerat i sad broji do nešto preko 200.000 članova.

I katolički radnici nijesu mirovali. Već g. 1872. osnovaše u Arnhemu stolarsko udruženje. G. 1888. osnova zastupnik Passtorrs »katolički rimski pučki savez« (R. K. Volksbond) za diocesa Harlem. Unutra su ušli mješoviti sindakati, radnici i poslodavci t. j. stališka organizacija. Kada je Leon XIII. objelodanio encikliku »Rerum novarum« (o radničkom pitanju), ovaj je savez dobio i duh i jakost, pa unaprijed nijesu mogli socijaliste da govore u ime svih radnika. G. 1902. na svom kongresu katol. sindakata odlučihše katolički radnici, da osnuju i nacionalnu organizaciju; uvidijehše naime da im nijesu dovoljne organizacije diocesanske, ako žele snažno se oduprijeti socijalistima. Tako je osnovano više sekretarijata nacionalnih. G. 1907. ovi sekretarijati počehše da drže plaćene propagandiste. Slijedeće godine promijenihše ime sekretarijata u »savez«, ali tako, da su lokalni sindakati zadržali svoju autonomiju i pravila prema uzoru,

odobrenu sa strane crkvene i državne vlasti. Tekar g. 1916. došlo je do općeg saveza i time je dokinuta autonomija sindakata lokalnih i članovi su se direkte učlanjivali u jedini centrum. Savezu je mnogo koristilo, što je posredovao u osiguranju nerada izmed države i radnika. Međutim su se razni »savezi« i »federacije« bili grupirali g. 1909. pod naslovom »Ured za sindakalnu katoličku rimsku organizaciju« (Bureau voor de R. K. V.) i uz tu konfederaciju »pomoćna kasa za slučaj štrajka i lock-outa«. Sada se opći savez zove »R. K. Vakbureau«. To je konfederacija svih katoličkih sindakata raznih staleža. U njoj nije jedino Savez poštanskih činovnika, inače ima 29 sindakata. »R. K. Vakbureau« je imao g. 1921. do 158.052 članova. Do početka 1922. su sindikati vrlo uspijevali, jer su poslodavci mnogo koncedirali radništvu i to pred boljševidističkom pogibelji. No nekof neuspjeli štrajkovi škodilše ugledu saveza. Uz to je pala i nizozemska produkcija poradi njemačke konkurencije i strane valute. Tako je poskočilo broj nezaposlenih radnika, što je proizvelo krizu u radničkim organizacijama i ove više nijesu mogle da odlučno upliviše na sklapanje ugovora. Tako je i katolička organizacija izgubila do oktobra 1922. oko 20.000 članova.

Ovaj će nam pregled pokazati stanje svih nizoz. organizacija:

	socijalisti	katolici	protestanti	komun.	neutralci
I. I. 1911.	443.378	12.669	7.480	4.816	
1915.	87.598	33.212	12.386	9.103	
1918.	159.449	74.224	28.768	18.403	
1919.	191.065	97.618	47.743	33.638	
1920.	247.704	149.050	70.262	48.764	51.983
1921.	225.327	158.052	76.488	36.038	
1922.	228.618	151.762	73.549	27.814	49.604
I. 10. 1922.	205.209	128.440	65.392		48.233

»R. K. Vakbureau« imade posebne kase za nezaposlene i štrajkaše, te za sušičave. Uz ovaj savez postoji u Utrechtu Ured za stališku orijentaciju (Central Zielkundig Beroepskantoor). Taj ured pruža znanstvenu pomoć radnicima u stališkim potrebama. To je prva ustanova u Nizozemskoj, ustanovio ju je Van Ginneken D. I. »R. K. Vakbureau« ima svoju tiskaru, u kojoj tiska svoj sedmičnjak »De R. K. Vakbeweging« i više sindakalnih listova raznih federacija. Tu se tiskaju i propagandistički spisi u korist katoličkog sindakata. Ovaj je savez imao g. 1920. do 139 plaćenih namještenika, koji rade u svrhu saveza. Mnogo tu pomaže i ured za kat. socijalnu akciju (Katholieke Sociale Actie) u Levdi. Članovi su sadašnje uprave ovi: predsjednik J. Van Rijzewijk, tajnik A. C. de Bruin i A. H. Smulders, blagajnik J. Th. Nijkamp, i C. Serrarens. Uz ovo je crkveni odaslanik J. C. van Schaik župnik u Utrechtu.

Bitna je karakteristika sve ove profesionalne zgrade, da je strogo konfesionalna. Tu katolici ne zaziru niti se plaše biskupskog nadzora, pa zato oni traže i aprobaciju i direkciju svojih biskupa. Tu biskupi šalju svoje crkvene odaslanike (geestlijk adviseur). Radnički sindakati i konfederacija obrate se biskupu, kadgod nastane koje teže pitanje. Dakako crkvena vlast respektira autonomiju ovih društava i ne upliće se, ako nije po srijedi pitanje vjere ili morala. Kako je do toga došlo? Početkom je ovog vijeka i u Nizozemskoj kao i u susjednoj Njemačkoj bilo goruće pitanje knfesionalnih ili interkonfesionalnih sindakata. To je pitanje bilo vrlo važno za tekstilno udruženje »Unitas«, koje je od g. 1906. imalo 3600 članova protestanata i katolika. G. 1910. ustade kat. episkopat i osudi interkonfesionalnost. Niegov je zahtjev za političku kao i za socijalnu akciju: odjeljeno marširati, ali zajednički udariti. Tome su se katolici odmah i odazvali. — Još je jednom morao kat. episkopat segnuti u radničke organizacije, a povod je dalo još delikatnije pitanje nego li je navedeno. Tu su naime prve organizacije bile općenite, ne profesionalne. Tada brzo izide pitanje: da li općenite ili stališke organizacije (stand-organisaties). Raspravljjanje je bilo živo. Biskupi u komunikēju 31. okt. 1916. sa svog sastanka u Hariemu izjaviše, da su potrebne obe vrsti organizacije, ali istodobno i označiše svakoj svoj posebni zadatak. Tako sindakalna organizacija ograničuje se po svojoj naravi da brani specijalne interese, bori se protiv raznih opasnosti staliških, podupire profesionalnu izobrazbu (profesionalne diplome, škole crtanja, zanatliške škole i t. d.); protivno nego li je nauka socijalista o stališkoj borbi goji pojam pravednosti i poštivanje radnika i gospodara, međusobnu ljubav, čuvanje Božjeg poretka; sklapa ugovore u ime radnika, osobito kolektivne (nadnice, trajanje rada, sistem šegrststva, religiozne kondicije, nedjeljni počinak ili ograničenje rada u blagdane, rad raznog spola, imoralnost, zdravstvene mjere); predusreće štrajkove i poziva se na gospodare ili arbitražu; osigurava radnike za štrajka ili protiv nezgoda, bolesti, nezaposlenosti; sudjeluje u socijalnom zakonodavstvu i zastupa stališe. Da sindakati ne prekorače ove odredbe, brine se crkveni odaslanik. — Opća radnička organizacija štiti interese radničkog staleža. U pogledu vjere i morala odstranjuje uzroke i povod vjerske mlohavosti ili ćudorednog popuštanja, pozitivno potiče radnike na često primanje sakramenata (također i opću pričest), razne pobožnosti, zatvorene duhovne vježbe, kongregacije, treći red i t. d.; brine se za dobru službu, jevtin stan, građevne asocijacije, konsumne kooperative, služavske škole, štedionice, bolesničke kase, osiguranja protiv požara, čitaonice, životna osiguranja, borbu protiv sušice i alkohola; biblioteke, pučko pjevanje, dozvoljene zabave i t. d.

U studenom g. 1918. spremali su socijaliste revoluciju i htiedoše da uvedu u Nizozemsku boljševističku vladu. Na to se složje katolički

i protestantski radnici preko svojih organizacija i revolucija propade. Revolucionarci su opet htjeli da pokušaju sreću g. 1921., ali i tada uzalud¹⁾.

2. *Vjerski život.* — U Nizozemskoj ima oko 3 milijuna protestanata i 1,807.765 katolika. Diocesa je pet. Jedna je dioc. poprečno u diocesi Utrecht na 290, u Haarlem 233, Bois-le-Duc 259, Ruremond 173, Breda 100 župa. Tu cvjeta sv. pričest. Poprečno se katolik česti godimice do 50 puta, u Bloemendalu do 160.

Djeca je mnogo, te ulice po gradovima i selima vrve djecom. Ovo osobito vrijedi za katoličke krajeve. Katolici ljube svoje svećenstvo; neće proći nijedan katolik mimo svećenika a da ga ne bi jedinstavno i srdačno pozdravio; isto se tako ljudi otkrivaju, kada prolaze mimo crkve. Po Rotterdamu n. pr. možeš čitati ove javne oglase: »Ako vjerujete u Boga svemogućega, poštujte ga, niti spominjte njegovo ime isprazno, nekorisno i besvjesno. Ako ne vjerujete u Boga svemogućega, ne spominjte njegovo ime, jer postajete smiješni i uvrijedit ćete svog bližnjega²⁾«.

Kod crkvenih funkcija hramovi su puni ljudi i žena. Crkve su vazda ukusno iskićene. I zatvorene duhovne vježbe tu krasno cvjetaju od g. 1908. U nekim kućama tih duh. vježbi, n. pr. u Venloou i Vuchtu ima godimice preko 4000 eksercitanata. G. 1919. javno je kazao H. Wynbergen, voda nizoz. katolika: »Bez eksercicija, koje su kroz zadnjih 11 godina tako blagoslovno djelovale na tisuće naših muževa i žena, ne bi nam danas bilo uopće moguće držati ovako sjajnu skupštinu«. Ovaj kat. voda i ministar predsjednik Ruys de Beerenbrouch redovito obave duh. vježbe u vel. tjednu kod isusovaca. Za procvat liturgije skrbe svećenička liturgijska udruženja, a savez tih udruženja obuhvaća svu državu od g. 1915. Biskupi su izdali i proglas protiv loše mode, a to se čita svake god. u crkvi s propovijedaonice.

U novije doba je nastao pokret za prijelaz inovjercu u katoličku Crkvu. O tome opširno piše I. van Ginneken, duša tog pokreta, u 1. broju 1923. »Stimmen der Zeit«. On je započeo najprije s predavanjima, da tako razbistri protestantima njihove predsude o Crkvi, sakramentima, milosti, nauci, svemu. Obraćeni iz viših slojeva i učeni sastaviše poput američkih »Kolumbovih vitezova« neki svjetovni red viteški sv. Vilfrorda. Ovi se bave dalje izgradnjom kulture na katoličkom temelju. Do pred malo godina nije bilo ni jednog katoličkog sveučilišnog profesora, sada ih ima dobar tucet što na sveučilištu što u kralj. akademiji znanosti. 2 do 15 na 200 nije puno, ali je led probijen. Med obraćenicima ima i umjetnika. Takav je i ženijalni slikar Jan Tooropkoji; kao patrijarha upućuje mlade slikare na katolicizam. U kat. Crkvu je prešao i najveći pjesnik iz osamdesetih god. Fr. van Enden pred 2 godine. Graditelji prekrasne crkve u Beverwijku je konvertita Kropholler. Konvertit Verkade uvodi nizozemsku pozornicu u kršćansku kolotečinu. Ministar pred-

sjednik, te predsjednici zastupničke i gospodske kuće jesu katolici kao i ministar rada Aalberse. I nekatolički viši krugovi dobro su raspoloženi prema kat. Crkvi, pa nije čudo, da godimice iz tih krugova k nama prelazi do 200 njih. Spomenuti je van Ginneken osnovao posebni red za katekiziranje konvertita (kuća matica je Betanija) i tu ustanovu kani raširiti po svim većim gradovima. I za ženske je takav moderni red (»Gospode od Nazareta«) osnovao. Društvo bl. Petra Kanisija izdaje apologetski časopis »Štit« i ima posebni sekretarijat, u kojem daje badava upute u vjerskom pogledu. Sve to olakšava prelaz na katolicizam. Osnovano je i udruženje molitve za obraćenje te zemlje. Prof. Schrörs (Bonn) veli o vjerskom životu u Nizozemskoj: »Holandija je zemlja, gdje se goji vrtlarstvo, a ona je na putu da postane vrtom katolicizma, cvatućeg i punog ploda, kako će nam budućnost još bolje to otkriti⁴⁾. Do polovice prošlog vijeka jedva su životarile katoličke župe, koje su se spasile iz dobe reformacije, ali je nadošao novi život, kada je uvedena redovita crkvena hijerarhija. Time katolici dobiše živo srce. »Svježja krv zastruji i ta je krv bila dobro rimski pomiješana, pa kulturni upliv iz Njemačke i Francuske-Belgije ne mogoše škoditi zdravlju novog katolicizma. Tako procvatu nijesu smetale tradicije i on se kretao pod rimskim impulsom u ravnom pravcu⁵⁾.

3. *Političko polje.* — Katolici sačinjavaju samo dvije petine pučanstva, dapače ne žive u tijesnim skupinama, nego i mnogo rasijani, ipak svojom jakom i uredenom organizacijom i ljudi žive katoličke vjere i pod vodstvom taktičnih prvaka dopriješe u vladu. Kraljica je g. 1918. povjerila uzornom katoliku Ruys van Begenbrouchu sastav ministarstva; tako su s njime ušla u kabinet još dva katolika; dapače je neko doba jedan katolički svećenik bio na čelu vlade. Od g. 1918. katolici kooperiraju s konzervativnom protestantskom strankom i s njom imaju vladu u rukama. No katolici za volju te vlade nijesu u ničemu popustili od svojih katoličkih načela ili tradicija. Dapače katolička stranka nije samo po pravilima nego i po imenu otvoreno katolička. (Zove se »Katolička stranka«). Ova je politička stranka ugledna i moćna, jer je otvoreno katolička i u njoj je homogeni elemenat. Tu se katolici od početka ove stranke nijesu obazirali na to, što će i kako će o njima suditi protivnici, nego su imali pred očima svoje interese i svoja načela. I k tome su živjeli u zemlji, gdje je većina kalvinistička i koja više izazivlje nego li njemački protestantizam. Kada je Pijo IX. g. 1853. uveo katoličku hijerarhiju, nastadoše silne demonstracije po gradskim ulicama. Katolička se je stranka dalje smiono razvijala. G. 1913. imala je ova stranka 24 zastupnika, g. 1918. 30, a kod zadnjih izbora već 32, što je trećina od 100 zastupnika. Sada su predsjednici obiju komora iz katoličke stranke. Ova je stranka već g. 1915. postigla, da je osnovano zastupstvo, u Rimu kod sv. Stolice. Isto je tako zasluga ove stranke, da država sada uzdržava i katoličke konfesionalne škole⁶⁾.

4. *Katoličko školstvo.* — U Nizozemskoj je g. 1920. parlament pretresao katolički predlog o školama; katolici su tražili, da država mora ne samo dozvoliti privatne škole, nego ih i uzdržavati. Taj je predlog prodro sa 75 glasova protiv tri. Po ovom zakonu društvo ili koja organizacija pita u općine nužnu svotu za školsku zgradu ili povećanje iste; općina daje novac ili zgradu. No prije toga mora prositelj predati u općinsku blagajnu 15% troška i škola mora da ima barem 25 učenika. To jamstvo konfiscira država, ako nema taj minimum od 6. do 9. godine iza podignute, dosljedno raširene zgrade. Država plaća učitelje i ovih privatnih škola, općina uzdržava zgrade, ogrijev i čišćenje. (Cfr. »Život« 1923, br. 4, str. 229). Ovim su zakonom nizozemski katolici osigurali svoje konfesionalne škole. Katoličke su škole i po selima građene vrlo ukusno i prema svim modernim zdravstvenim zahtjevima i opskrbljene su modernim učilima. Redovito su ove škole građene pokraj crkve, župnik je rođeni predsjednik školskog odbora. Po razredima vidiš lijepa propela, učitelji su samo uvjereni katolici, koji žive po kat. vjeri, pa je tako sva atmosfera u školi katolička i djeca se odgajaju u skroz katoličkom duhu.

Nizozemski su katolici ove godine pošli za znatan korak naprijed na školskom polju: osnovali su katoličku svoju universu. »Het Vaderland« je pisao 6. 2.: »Sve što je u Nizozemskoj liberalno, sve se uzbunilo protiv osnutka katoličke unīverse«. Iznimka su bili konzervativni kalviniste, koji su izjavili u svom glasilu »Standaard«: Mnogo, sasvim mnogo nas dijeli od Rīma, ali mi se ne želimo boriti s Rīmom drugim nego li duhovnim sredstvima. Mi zabacujemo svako drugo sredstvo. I ondje gdje Rīm učvršćuje naš narodni život protiv bezvjerske infiltracije, tu marširamo skupa. — Doslije su postojale tri državne unīverse: u Leyde, Utrechtu i Groningveu, te općinska u Amsterdamu. U rujnu su g. 1922. biskupi pozvali katolike na doprinose za katoličku unīversu. Ovaj su svoj nacrt opravdali ovako: 1. Poduke uistinu neutralne nema; ako je ima, bila bi nedovoljna i štetna. Tu se griješi propuštanjem; 2. pravo je da se veći broj katolika posveti znanosti; 3. želimo, da se znanosti poučavaju s katoličkog stanovišta. — Gdje će podići novu unīversu? Katolici se odlučise za Nimegue. Tu je općinsko vijeće moralo odlučiti. 7. 2. 1923. bilo je vijećanje i glasovanje. Od 31 glasa katolici su imali 16, pa je tako s jednim glasom prihvaćen katolički predlog. Na ovo je planulo protestansko građanstvo i brzo sakupilo 6000 prosvjednih potpisa. I katolici odmah ustadoše i u jedno jutro sakupiše 16.000 potpisa. Nova se unīversa zove imenom Karla Velikog. (Keiser-Karel-Universiteit). Po državnom zakonu ova unīversa primać će od države znatnu godišnju rentu (i studenti više stipendija) i od općine za 75 godina godišnje 102.643 forinta; uz to općina daje sad oko 12.000 četvornih metara zemljišta. Da je ovako brzo došlo do onutka ove

universe, zasluga je biskupa, jer su oni g. 1905. bili osnivali u tu svrhu Djelo sv. Radbouda u Utrechtu i ovo je skupljalo doprinose, da se jednom osnuje samostalna kat. universa, te privatne katedre na državnim sveučilištima, da se moralno i materijalno pomogne kat. studente. To je društvo mirno radilo i imalo je svoje odbore po biskupijama i župama. Pokojni Benedikt XV. nešto prije smrti pisao je nizozemskim katolicima, neka svojski rade za to društvo. I u kratko su oni skupili 2 milijuna forinti⁶⁾. I dalje skupljaju. Za sada su osnovana samo tri fakulteta: teologije, filozofije i književnosti. Universa ima 21 redovitih, 9 izvanrednih profesora i 3 suplenta; dogma je povjerena dominikancima, druge katedre zauzimlju 4 isusovca. I karmelićanin, i franjevac, jedan broj vanjskih svećenika, a drugo su svjetovnjaci. Rektor je Dr. J. Schrynen, doslije sveučilišni profesor u Utrechtu. Na teol. fakultetu predaju se ovi predmeti: Dogmatika, povijest i apologetika, moral, mistika, opća socijologija i povijest srednjeg vijeka i nove dobe obzirom na Nizozemsku; povijest vjera, arheologija i filozofija vjerska; patologija i povijest stare Crkve; na fakultetu književnosti i filozofije: filozofija i općenita pedagogija; povijest filozofije i povijest mistike osobito nizozemske; grčka i latinska književnost, filozofija općenita, institucije rimske i ethnografija; grčka književnost, povijest politička i institucija grčkih; politička povijest Rimljana, klasička arheologija; književnost i nizozemski jezik, indogermanska filologija komparativna i sanskrit; književnost i njemački jezik; opća povijest novije dobe i Nizozemska; francuski jezik; gornjo-njemačka književnost; eksperimentalna i aplicirana psihologija; povijest srednjeg vijeka i paleografija; semitski jezik; komparativna povijest liturgije; umjetnost i povijest umjetnosti; na pravnom fakultetu: introdukcija u pravo; civilno, trgovačko pravo i povijest prava; javno i administrativno pravo; politička ekonomija i ekonomska socijologija; kriminalno pravo; rimsko pravo; ženidbeni ugovor i nasljedstvo. — Rektor je sveučilišta Dr. Schrynen kao profesor na državnom sveučilištu u Utrechtu uživao veliki ugled. Na njegov je predlog vlada promijenila sveučilišne nauke. Sada su na svakom fakultetu dva dijela: a) propedeutička sekcija, koja vodi do licencijata ili kandidature, gdje je program stalan i obvezatan za sve studente dotičnog fakulteta; na svrhi te sekcije polažu ispit o općem bitnom i temeljnom znanju bilo o pravu, teologiji ili književnosti ili medicini, prema fakultetu, na kome je tko upisan. b) Ta je sekcija za one, koji imaju licencijat ili kandidaturu, te studiraju za doktorat. Takav se student može upisati u svojoj fakultet ili na drugoj universi u slični fakultet. Tko steže doktorat, može dalje prosljediti učenje koje druge struke na svojoj ili tuđoj universi i to mu se zabilježi na diplomu u znak specijalizacije⁷⁾.

5. *Zaglavak.* — Prof. Dr. Schrörs piše o Njemačkoj⁸⁾: »U njezinu je tijelu ostao otrov iz dobe nacijonalizma i bistrenja (Aufklä-

rung); taj se mogao lagano da odstrani. Febronijanci i jozefinci bili su duhove otuđili središtu crkvenog jedinstva (Rimu), pa je trebalo dugog ustrpljenja i napokon katastrofe u danima vatikanskog koncila, da se opet jednom dobije rimski pravac. Da se dobije? Da, ali ga mi nijesmo sasma posjedovali. Nadošao je interkonfesijonalizam i očijukanje sa stalnim liberalnim i demokratskim idejama, koje se ne slažu s papinskim enciklikama. Ne smije se zaboraviti, da dva slavna lista vječno sjaju na čelu njemačkog katolicizma: junačka borba za oslobođenje Crkve iz državnih okova i veliko organizaciono djelo katoličkih sila. No upogled jedne od važnijih sloboda, a ta se tiče škole, nedavno smo opet za jedan korak uzmakli, a i kod organiziranja se previše zaboravilo, da vrijednost nije toliko u posudi, koliko u sadržaju i da na instrumentu izazivlje njegovu muziku ruka pravog umjetnika. Radi tih se razloga mi ne mogosmo tako visoko popeći kao naši susjedi. Ali su nam katolici Nizozemske podali primjer, prema kome se možemo uspraviti. Ondje nema ništa, o čemu bi se moralo kazati, da se ne slaže s njemačkim okolnostima. A najprije ne crpimo iz blatnih zdenaca savremenog duha, nego pijmo, kao i onaj narod, vođu, koja teče iz pećine sv. Petra!*

Ovo isto može se kazati i o katolicima u Hrvatskoj. Dao Bog, da se što skorije i naučimo od Nizozemske, kako da budemo pravi savremeni katolici!

*) Opširnije o socijalnom pokretu u Nizozemskoj ima Documentation catholique t. 4, pp. 114—117; t. 6, pp. 211; t. 8, pp. 75—77; časopis Chronique sociale de France, siječanj 1923. Odatle uzeh ove podatke.

*) Etudes 1923, No. 20, str. 239.

*) Wochenschrift 1923., br. 24, str. 507.

*) Ib.

*) Tko želi opširnije o političkoj akciji nizozem. katolika, naći će kod P. Verschave (profesor katol. univerze u Liffu).

*) Cfr. Civiltà cattolica 1923, 6. 10; Etudes, l. c. str. 242.

*) Les nouvelles religieuses l. nov. 1923.

*) Wochenschrift, l. c. str. 507.

UREDNIŠTVO „ŽIVOTA“
ZAGREB 1/147